

ALKUKÉSZSÉGRE A JÓÜGY ÉRDEKÉBEN. A visszhang. Valahonnan a gének felhalmozódó Ararátja alól. "Aki megtartja a parancsolatot, megtartja önmagát; aki nem vigyáz utaira, meghal".

Világosító szent Gergely óta mi is kiválasztott nép lettünk, szétszórva más nemzetekbe. Mint az Úr magja, írmagja. Hol vannak a gepidák, a longobárdok, az asszírok? ... Mi élünk. Tessék meghallgatni, ha tetszik. Akár magyarul is.

*****

Semlyén Zsolt államtitkár beszéde
(elhangzott 2001 szeptember 15-én, Kolozsvárott)

Tisztelt konferencia, tisztelt Elnök asszony!

Először is szeretném megköszöni a megtisztelő meghívást, azt, hogy itt lehetek önök között és módom van a magyar kormány részéről a legnagyobb szeretettel kifejezni megbecsülésünket Önök iránt, azért a küldetésért és hitvallásért, amellyel hűségesek maradtak a nemzethez, hűségesek őseik tradíciójához és hűségesek az Egyházukhoz.

Magyarországon olyan kormány van, amely a keresztényi és nemzeti értékek iránt mélységesen elkötelezett. Az egész millenniumi ünneppsorozatnak a lényege: hogyha végignézek a magyar történelmen, akkor látható, hogy a magyar nemzet sorsa akkor ment jól, akkor gazdagodtunk lelkiekben, szellemiekben, kultúrában és mindenben, amikor hűségesek voltunk a Szent István-i örökséghez. És akkor torkollott a nemzet sorsa katasztrófába, amikor akár jobbra, akár balra lecsúsztunk erről a Szent István-i útról. Tehát az egész millenniumi ünneppsorozatnak a lényege az, hogy hűségesek maradjunk ahhoz az örökséghez, amelyre Szent István felépítette a nemzet katedrálisát. Ez lényegében három nagy pilléren nyugszik: a kereszténységen, az európaiságon és a magyarságon. Ez a három elem - lényege szerint - egymásra mutat.

Ha volt a Földön befogadó ország a történelemben, akkor az Szent István Magyarország. Nyilvánvaló, hogy a magyar nemzet egyetemébe integrálódó nemzetiségek, kultúrák, tradíciók a megerősödést és gazdagodást szolgálják. Az is nyilvánvaló, hogy az örménység - egyszerűen máshoz nem is nagyon hasonlítható - szolgálatot és gazdagodást jelentett a magyar nemzet egyeteme számára.

A magyar egyházpolitika szintén a Szent István-i örökségre utal, ami talán úgy fogalmazható meg, hogy ami jó az egyháznak, az jó az országnak és ami jó az országnak, az jó az egyháznak. Nagyon-nagyon röviden néhány gondolatot mondanék a magyar egyházpolitikáról. Már csak azért is röviden, mert eszembe jut drága plébánosunk, aki gyerekkoromban azt mondta nekem: Zsoltikám, jegyezd meg, hogy két fajta prédikáció létezik: vagy rövid, vagy rossz.

/.../

A magyar egyházpolitikának a lényege - és úgy gondolom, ez tényleg nagyon fontos az örménykatolikusság szempontjából is -, hogy az egyház sui generis valóság. Következésképpen nem az állami intézmény-rendszernek valamelyik alrendszere, hanem az állammal azonos valóság. Ebből következik, hogy állam és egyház kapcsolatában nem fogadható el semmifajta alá-fölérendeltség, csak a legszigorúbb mellérendeltség. A másik pedig, hogy az állam és az egyház elválasztása nem jelentheti az egyház és a társadalom elválasztását. Hiszen egyszerre vagyunk tagjai egyházunknak és polgárai hazánknak. A kettő szembeállítás tehát nem járható út, csupán a kettő harmonikus együttműködése. Ebből a filozófiai alapvetésből következik egyház-finanszírozási gyakorlatunk és politikánk, amelynek a lényege, hogyha az egyház közfeladatot vállal át, legyen az iskola, szociális intézmény, kórház, közgyűjtemény vagy bármely kulturális feladat, akkor automatikusan és fillérre azt a támogatást kell kapnia, mint a hasonló feladatot ellátó állami vagy

önkormányzati intézménynek. Mert ha nem ez történne, akkor nem csak arról volna szó, hogy egy állami és egy egyházi intézmény között tennénk különbséget, hanem - mondjuk egy iskola esetében - gyerek és gyerek között, egy kórház esetében beteg és beteg között, ami lényegében vallási alapú diszkriminációt jelentene.

És ezért elfogadhatatlan az, amikor azt kell hallgatnunk, hogy vannak olyan felfogások, amelyek azt mondják: kérem, ha a keresztények egyházi iskolát akarnak, egyházi gyűjteményt, kórházat, akkor részben vagy egészben, de tartsák fenn maguk. Ez azért elfogadhatatlan, mert mi, vallásos emberek ugyanolyan adófizető polgárok vagyunk, mint bárki más. Ugyanúgy a vallásos emberek adójából is tartatik fenn az összes elgondolható állami és önkormányzati intézmény. Ha ezek után a közfeladatot átvállaló egyházi intézményt a vallásos embereknek mintegy "plusszban" kellene fenntartani, akkor lényegében kettős adófizetésre volnánk kényszerítve. Ez annak a deklarációja, hogy másodrendű állampolgárnak tekintenek minket.

Miután a magyar kormány nem tekinti másodrendű állampolgároknak a vallásos embereket, ebből következik, hogy nem vagyunk kettős adófizetésre kényszeríthetőek - és csak akkor nem vagyunk kettős adófizetésre kényszerítve, ha az állam fillére ugyanúgy finanszírozza a közfeladatokat átvállaló egyházi intézményeket, mint a hasonló feladatokat ellátó államiakat, vagy önkormányzatiakat.

Tehát az egyházpolitikánk három nagy pilléren nyugszik: első az egyenlő finanszírozás. Ha egy egyház azt mondja, hogy - mondjuk - egy közgyűjteményt - mondjuk, egy örmény közgyűjteményt - akar fenntartani, akkor az állam Magyarországon köteles azt fillére ugyanúgy finanszírozni, mint bármely állami funkciójú közgyűjteményt. Ha azt mondja, hogy iskolát akar fenntartani, akkor ugyanúgy, és így tovább. Ide tartozik még a hitoktatás kérdése. Az állam köteles ugyanúgy finanszírozni az állami, önkormányzati iskolában folytatott hitoktatást, mint bármely más tantárgyat.

A második nagy pillér a történelmi egyházakkal kötött szerződés. Ezek az élet minden területén biztosítják az egyházak szabadságát. Most csak két részletet emelnék ki. Az egyik az, hogy mindaz az ingatlantömeg, amit a kommunista rendszer bármilyen jogcímen elrabolt az egyházaktól, az jog és igazság szerint visszajár az egyházaknak. Ennek az ingatlantömegnek egy részére esetleg azt mondják az egyházak, hogy nem tudják visszakérni természetben, mert nem tudnak vele ebben a formában mit kezdeni. Akkor ez a vagyontömeg átalakul járadék-alappá. Tehát az ingatlantömeg értékének, amit nem kér vissza, az adott egyház az 5 %-át kapja évente, az idők végezetéig, valorizálva. Ez jelen pillanatban, a katolikus egyház esetében évi 2 milliárd forint, a református egyház esetében másfél milliárd, és így tovább.

Ide tartozik még az, hogy minden állampolgár személyi jövedelemadójának 1 %-át annak az egyháznak utalja, amelyiknek óhajtja. Egy másik 1 %-át pedig annak a társadalmi szervezetnek, egyesületnek, amelyiknek óhajtja.

A harmadik az ingatlan-rendezés kérdése, és remélem, hogy ezt a magyar gyakorlatot valamilyen formában Románia is követni fogja. Ennek a lényege az, hogy mindaz a vagyontömeg, amit bármilyen címen elraboltak az egyháztól, az visszajár az egyháznak. Az előbb elmondtam: amit az egyház nem kér vissza, az átalakul járadékká. Amit viszont az egyház visszakér, ott két lehetőség van: vagy visszakéri természetben, tehát az eredeti épületet, akkor az állam kifizeti a helyi önkormányzatot, hogy az abban az épületben lévő intézménye helyett építsen új iskolát, szociális intézményt, stb. Akkor az egyházé lesz az eredeti épület, az önkormányzat ott lévő intézménye pedig megkapja a funkció kiváltásához szükséges pénzt az államtól. A második lehetőség, hogy az egyház azt mondja, nem kéri vissza természetben, akkor marad az épület - mondjuk - az önkormányzatnál, viszont ekkor az egyház megkapja az épület államosításkori értékét, mai áron, amiből építhet egy új épületet. Ennek az összköltsége több mint 100 milliárd forint. Ennek az összegnek több mint

a felét kifizettük és évente körülbelül 6-7 milliárd forintot biztosít az állam erre az ingatlan-rendezésre. Néhány éven belül a teljes folyamatot be fogjuk fejezni.

Ezen kívül még van egy 4 milliárd forintos összeg. Megjegyzem, hogy Magyarországon az egyházi intézmények ugyanúgy pályázhatnak az állami keretekre, mint az államiak és legalább az arányuknak megfelelően nyernek is - következésképpen a műemlék-fenntartás lényegében állami feladat, függetlenül attól, hogy az egy kastély, egy vár, vagy egy templom. Például a budai Mátyás templom fenntartása nyilvánvaló, hogy nem a Várban élő hívek hitbuzgalmi feladata, hanem a magyar nemzeti épített örökség része ugyanúgy, mint egy kis faluban a barokk templom. Ennek a fenntartása állami feladat, nem pedig hitbuzgalmi. Ezért az épített örökségre, illetve azokra az összegekre, amelyeket a műemlékek fenntartására szánt a magyar állam, az egyház is ugyanúgy pályázhat, mint az államiak.

Ezen kívül van egy 4 milliárd forintos összeg, ami kifejezetten csak egyházi célokat szolgál, és ennek a 10 %-a a határon túli magyar egyházi célokra fordítódik.

Nagyon röviden és dióhéjban ez a magyar egyházpolitikai gyakorlat.

Hadd mondjak el még egy gondolatot, mert azt hiszem, külön jelentősége van: tavaly, 2000 augusztus 20-án a magyar nemzet rendkívüli ajándékot kapott I. Bartalomeiosztól, Konstantinápoly egyetemes pátriárkájától, aki Budapesten, a Szent István-bazilika előtt, Angelo Soldano bíboros, pápai legátus jelenlétében jelentette be, hogy a Bizánci Szent Szinódus szentnek ismeri el István királyt. Ilyesmire 1054, vagyis a keleti egyház elszakadása óta nem volt precedens, hogy egy Nyugaton - az egyházszakadás után kanonizált - szentet Keleten is elismertek volna, vagy egy Keleten kanonizált szentet Nyugaton elismertek volna. Az első, akiben az egyetemes katolikus és az egyetemes ortodox hívő Istennek - egy konkrét, történelmi szituációban megvalósult - kegyelmét egyaránt tisztelheti, a mi Szent István királyunk.

Most tehát várom, hogy Deotisz pátriárka is mielőbb kövesse az egyetemes patriarkátus - egyébként normatív - irányítását. Megjegyzem, hogy a kanonizáció után néhány nappal II. Alekszisz, minden oroszok pátriárkája küldött útján levelet juttatott el, amelyben biztosította a Magyar Köztársaság elnökét, hogy az orosz ortodox egyház szentként tiszteli István királyunkat. Úgyhogy remélem, Deotisz pátriárka is minél előbb követni fogja az egyetemes patriarchátust és a konstantinápolyihoz hasonlóan - amely elkészítette ékes görög nyelven Szent Istváni liturgiáját és a bizánci pátriárka a sziklatemplomban bemutatta - hogy ezt Deotisz pátriárka is követni fogja, és mielőbb ékes román nyelven is tanúi lehetünk Szent István ortodox szentként való tiszteletének.

A magyarországi örménységgel kapcsolatban természetes, hogy mindaz, amit elmondtam, vonatkozik az örménységre is, az örmény katolikus egyházra. Egyetlen problémáról szeretnék beszámolni, amiről nyilván tudomásuk van.

Az Orlay utca 6-ban, amely az Esztergomi Főegyházmegyén belül az örménykatolikus temploma, az a sajnálatos dolog történt, hogy néhány ember, alapítván egy Magyarországi Örmény Egyház nevű társulatot, "Orlay utca 6." székhellyel ezt bejegyeztette, és akadályozza az Esztergomi Főegyházmegyét és az örmény katolikuságot a templomának a használatában. Szeretném hangsúlyozni, hogy a magyar állam alkotmányos megfontolásoktól vezérelve sem kíván egyházak közötti, egyházon belüli vitába beavatkozni. De nem kétséges, hogy a katolikus kánonjog alapján az Orlay utca 6. a Magyar Katolikus Egyház tulajdona, az örménykatolikus közösség tulajdonában van, amelynek az ordináriusa Paskai László bíboros úr. Következésképpen nyilvánvaló, hogy a magyar államnak a helyes tulajdoni viszonyokat biztosítani kell. Megpróbáltam az atyával és az érdekelt felekkel jószolgálati úton is beszélni. Hogyha ez nem vezet eredményre, gondolom az Esztergomi Főegyházmegye a bírósághoz fordul, a bíróság döntését a magyar állam végrehajtja. Nem kétséges - anélkül, hogy bármit prejudikálnék -, hogy az Orlay utca 6. az örmény katolikus egyház tulajdona. Természetesen mindenki olyan egyházat alapít, amelyet akar, mindenkinek, személy szerint

szuverén joga, hogy visszatér az ortodoxiára, vagy olyan szektát alapít, amelyet akar, de más egyház tulajdonában nem lehet új egyházat alapítani.

Tehát, következésképpen: amennyiben az örmény katolikuság kéri, a Magyar Állam az ott lévő gyűjteményt, művészeti értékeket, mindent kész leltárba venni és állami védelem alá helyezni. Reményeink szerint sikerül bíróságtól függetlenül, megállapodásra jutni, és az örmény katolikus egyháznak saját ingatlanát rendeltetésszerűen használnia. Ez abban testesül meg, hogy a bíboros úr visszakapja a kulcsokat, és egy megfelelő egyháztanács kerül kinevezésre.

Amennyiben ez nem történik meg, Csordás Eörs atya úgy tájékoztatott, hogy akkor ennek bírói úton szereznek érvényt.

Szerintem mindenki számára szerencsésebb lenne, ha ezt el lehetne kerülni. De ha nem, akkor marad a bírói út, mindenesetre. Éppen most azt beszéltük meg, hogy az örmény katolikuság kérésére ezt a gyűjteményt védelem alá helyezzük, hogy semmilyen formában, semmilyen módon kára ne keletkezzen.

Ezekkel a gondolatokkal szeretném még egyszer megköszönni önöknek hűségüket a nemzethez és az egyházhoz, és biztosítani önöket kormányom nevében is arról, hogy nagyon nagyra értékeljük azt a munkát, amit önök végeznek a mai Magyarországon és Erdélyben. Ha bármikor, bármilyen ügyben segíteni tudunk, akkor természetesen, hogy rendelkezésre állunk, hiszen ezért vagyunk.

*****

Örménymagyarok, akik hatottak, alkottak, gyarapítottak,
hogy a haza fényre derüljön, s kincses legyen
Kolozsvár-Szamosújvár 2001. szeptember 14-16
IV., Jubileumi Konferencia

Ezúton is köszönetünket fejezzük ki az

Armenia Örménymagyar Baráti Társaságnak (Kolozsvár)

és a TÉKA Művelődési Alapítványnak (Szamosújvár)-

a konferencia megszervezéséért

az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületnek (Budapest)

a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának és

a Pro Armenia Alapítványnak (Szamosújvár)

Megköszönjük a

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,

az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

és a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása anyagi támogatását a

konferencia megszervezéséhez és lebonyolításához.

A konferencia alkalmából bemutatásra került

Dávid Csaba: Történetjátékok című kötete, amelynek megjelenését támogatta

a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma,

a Budavári Örmény Kisebbségi Önkormányzat

és Budapest Főváros XI. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzata

"A 300 éves örmény szertartású római katolikus egyház és közösségei Magyarhonban régen és ma" című konferencia (Budapest 2000, szeptember 29. október 01.) kötete, melynek támogatói voltak:

a Budapest Főváros II. ker. Örmény Kisebbségi Önkormányzata